

Szóaljanak meg lelkünkben az aracsi pusztatemplom harangjai!

Az aracsi pusztatemplom látványa ragadta meg a figyelmemet az első pillanatokban, majd a felcsendülő megzenésített költemény a Duna Televízió kisfilmjében, amelyre véletlenül bukkantam rá a világhálón. A kellemes meglepetés megsimogatta lelkemet. A szívbe markoló éneket a pusztatemplomnál vették fel... A lanyha szél szárnyán keringve fonták át a múltunkra, jelenünkre utaló, dallammá lett szavak a romtemplom falait, amelyek az időtlen időkkal és minden mással mementóként dacolnak, s szálltak fel a magasba, az eget hasítva a menny végtelenségébe. A zene, az ének előadója az óbecsei A Prima Vista együttes, illetve Szerda László volt, akinek a kezdeményezésére jött létre ez a formáció 1997-ben, és 2008-ig működött aktívan. Még az élmény hatása alatt állva felkerestem telefonon Szerda Lászlót, és ő elmondta, az együttes nem bomlott fel teljesen, egykori tagjai: Stefaniga Otília, Kisimre Szerda Anna, Dessinger Ferenc Hajnalka, Stefaniga Csaba, Sándor Tivadar és Szerda László tizenöt év után alkalomadtán együtt zenélnek, énekelnek, szólóénekesük, vezető hegedűsük Stefaniga Olga. Szerda Lászlót a versek megzenésítése, a pusztatemplom legendái napjainkig foglalkoztatják. Szavaiból kiérződik, mit jelent számára az összetartó családi szeretet, a megörökölt hagyományok. Korábban is kifejtette, kisgyermekként ő is a családjában szerette meg a zenét. Szépkort megélt édesapja hegedűn játszott, szinte a haláláig. Ő sokféle hangszerral próbálkozott, a doboktól a gitáron át a kobozig. Az utóbbin életre kelhetnek a mese-szerű legendák is, mint amilyen a pusztatemplomé is. Az egyik szerint: „*Szent István királyunk van a romos falak alagsorában eltemetve. Egy jó tündér Vicuskát, a libapásztorlányt egyszer na-*

gyon régen levezette a nagyszakállú királyunkhoz, akinek el is panasolta, milyen rossz a sorsa a családjának és a magyarságnak. A király megszánta a kislányt, és azt ígérte, hogy amikor megszólalnak újra a templom harangjai, akkor feljön a mélyből, és megsegíti a Délvidéken árván maradt, szenvedő magyarságot. De addig is őrizték meg a templomot!” Egy másik legenda arról szól, hogy a templom környékén kincs van elásva, annak helyére csak az deríthet fényt, aki önös érdekek nélkül, csakis a templom felújítására használná a kincset. Mivel ilyen ember még nem indult a kincs kutatására, a hiedelem alapján az mindmáig a föld alatt van... S talán ott is marad az örökkévalóságig. A lelkünkben mégis megszólalhatnának pusztatemplomunk harangjai mindannyiunkért! Értünk – családunkért, a többgenerációs családokért, gyermekeinkért, unokáinkért. A leginkább azért, hogy nyújtson a nagybetűs Szülőföld biztonságot megmaradásukhoz/gyarapodásukhoz, lehetőséget itthon maradásukhoz. Vagyis emberhez méltó életet!

Ha képesek lennénk meghallani, még inkább megérteni a lelkünkben megkonduló, sokszólamú harangok játékát, rálehetnénk azokra az olykor kacskaringós ösvényekre, amelyek jelzik az összetartozásunk megszilárdításához vezető utakat. A megannyi jelenleg – sokszor egymás ellenében – forrongó gondolat, elképzelés talán „kiforrhatna”, kiengedve a bennünket is mérgező gőzöket, a „párlatát” pedig valamennyien ízlelhetnénk. Még ha másként vélekednénk is a „nedűjéről”, hiszen különbözőek vagyunk, eltérő lehet ízvilágunk, mégis talán elismernénk, *van benne valami, ami jólesik, visszhangként járja át lelkünk, megszólaltatva ismét pusztatemplomunk harangjait...* Merő ábránd? Oly távol lehet

Szerda László kobozjátéka a mementóként álló romtemplom falainak tövében – Mikus Csaba fotója

megtépázott jelenüinktől? Másfelől miért is ne lehetne legalább megpróbálni, éppen nemzeti közösségünk megmaradása, gyermekeink itthon maradása érdekében? S ha kételkedően megtorpannánk, zarándokoljunk el pusztatemplomunkhoz, merítsünk erőt romos falainak kisugárzásából. Bata János főszerkesztőnk szavaival élve (amikor alkalma van rá, elmondja), mindenek ellenére vagy éppen azért: *„Úgy áll a pusztatemplom Aracson, ahogyan a délvidéki magyarság. Egyedül, magányosan. Körülötte semmi, csak a pusztaság, de ott van fölötte az ég, és ott van fölötte az Isten.”* A Hit – hitünk egy emberibb, jobb életben. A pusztatemplom a meglétével erősítheti ezt a hitünket. A tordai Vajda János, az 1999. február 7-én megalakult Aracs Hagyományápoló Társaság (AHT) elnöke, az alapító tagokkal együtt, a megpróbáltatások éveiben – amikor a *menni vagy maradni?* kérdés sújtotta a délvidéki magyarságot – hitt a pusztatemplom nemzetünket tömörítő, összetartani képes kisugárzásában. Vezetésével, ahogyan a közelmúltban is mondta: *kibontották az ismeretlenség homályából.* Jelképesen és szó szerint, hiszen a gazzal benőtt

romtemplomot és környékét először meg kellett tisztítani mindentől...

Az idén, július vége táján, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy három évvel a világjárvány kitörése után megtartják a szentmisét és a megemlékezést a pusztatemplomnál, szervezőként csak a tordai Torontáltorda Településfejlesztési Alapítványt és a Magyar Nemzeti Tanácsot tüntették fel. Többször próbáltam hívni Vajda Jánost, de nem sikerült elérnem. Hiányoltam, hogy a nevét, illetve az Aracs Hagyományápoló Társaságot nem is említik... Ennek a szövegemnek az írása közben újra próbálkoztam, ezúttal a vonal végén megszólalt az ismert hang. A családját ért gyászt az idén az ő súlyos betegsége is tetézte, de – mint megjegyezte – jólesett volna neki egy meghívó, s az is, ha a médiában arról is szó esett volna, hogy huszonegy alkalommal ők szervezték a szentmise bemutatását, az ökumenikus megemlékezést: *„Köszönöm, hogy az Aracs szerkesztősége gondolt rám, és elmondhatom, hogy a három célunkat, amelyet megalakulásunkkor kitűztünk, sikerült megvalósítanunk. Ezek: felhívtuk a világ összmagyarságának a figyelmét a rom-*

templom létezésére, amely ezeréves ittlétünknek a bizonyítéka, és egyetlen a Délvidéken. Az itt élő magyarság történelmi múltjának tárgyi, szellemi jelképe. Ezért mindannyiunk kötelessége lenne megőrizni a jövő századok nemzedékeinek. Továbbá: a pusztatemplom ápolása, környékének rendezése munkaakciók szervezésével hagyományozódjon tovább. A harmadik pedig: évente a templom napján, augusztus elsején hálaadó ünnepi szentmisét, megemlékezést tartsanak. Ezen a napon, 1888-ban Vránovát Aracsra keresztelték. Amikor augusztus 1-je nem vasárnapra esik, július utolsó vasárnapján tartsák meg az ünnepet.” Vajda János számos könyvet jelentetett a mesettkú pusztatemplom történetéről, mondáiról, emlékköveiről, a helyén álló korábbi templomokról, altemplomának sírjairól: „Sokszor leírtam és el is mondtam, hogy ez a rom Törökbecse, Torda, Beodra ölelésében az itteni magyarság egyetlen megmaradt emléke. Olyan, mintha zászlóhordozója, záloga lenne megmaradásunknak itt, a Délvidéken.” Ezt igazolja Vajda Gábor néhai főszerkesztőnk napjainkban is időszerű megállapítása: „az emberek számára mindinkább zárandokhelyé, nemzeti öntudatot erősítő központtá válik a bánsági romos templomvár.” Többszöri telefonbeszélgetésünk során Vajda János halkán megjegyezte, a fentiekhez hasonló gondolatok vezérelték, amikor jóval a járvány előtt krónikába foglalta össze, mintegy kévébe gyűjtve a pusztatemplomról megjelenteket, a dokumentumokat. A szöveggyűjtemény ki nyomtatásához szükséges anyagi feltételeket az Aracsi Harangok Alapítvány (időközökben megszűnt) biztosította volna: „Tudomásom szerint a nyomdakész kézirat Ricz Péternél van. Én mindent átadtam: a kézzel írtakat, a mellékelt anyagokat a Magyarországról kapott dokumentumokkal együtt; még jóval a koronajárvány előtt. A többszöri halogatások után úgy tűnt, hogy a XX. szentmisére, az ökumenikus megemlékezésre, 2018-ban mégis megjelenhet. Nem így történt. Ismét újabb ígéret hangzott el a Magyar Nemzeti Tanács és a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség részéről, miszerint a következő évben, a XXI. ünnepi megemlékezésen kezünkbe vehetjük az aracsi pusztatemplom krónikáját... 2019-ben is elmaradt a kötet megjelenése, és az összegyűjtött anyag azóta valahol »szunnyad«. Azon

a tavaszon más is elszomorított. Nagybeteg fiam visszaadta lelkét a Teremtőjének. Hiszem, hogy a 2015-ben jobblétre szenderült édesanya/feleségem oltalmában örök megnyugvásra lelt. De akkor úgy éreztem, nem tudom megszervezni a megemlékezést, és kissé elsielve vissza is küldtem a szerény céladományt Magyarországra. A gyászomban osztozó AHT-tagok nem hagytak magamra, biztatásukra, összefogva – lehetőségeink szerint – mégis megtartottuk a pusztatemplomunk ünnepét. Akik ott voltak, bizonyára magukban hordozzák a felemelő pillanatok emlékét. A járvány után sok minden mintha megváltozott volna, de éppen azért kellene még jobban a cselekedeteinkkel bizonyítani összetartozásunk fontosságát. A pusztatemplom ennek a jelképe is lehetne, megmaradt falaival és legendáival együtt. Összefoglaló krónikámmal ehhez kívánnék hozzájárulni, ha nyomára bukkannék a kéziratnak.” Telefonon sikerült elérnem Ricz Péter nyugalmazott régészt, főmuzeológust, a Bácsország egykori főszerkesztőjét, ő megerősítette: elvégezte Vajda János krónikajellegű szöveggyűjteményének korrektúráját. Szerinte van annak már egy évtizede is. A teljes anyagot átadta a szabadkai Grafoprodukt nyomdának. Emlékezete szerint Gönczöl Róbert tördelte be számítógépen. A hallottak valamelyest megnyugtattak Vajda Jánossal együtt engem is. Nem veszhet el nyomtalanul valakinek a sokéves munkája, gondolom. Emlékeztetőül: az AHT számos munkaakciója előzte meg a megemlékezéseket, tucatnyi könyv, monográfia jelent meg a kiadásában a mesettkú pusztatemplom történetéről, legendáiról. A megalkulása óta eltelt negyed évszázad alatt folyamatosan gyarapodtak az ünnepi megemlékezések, az időszakonkénti szentmisék, ökumenikus szertartások, az esküvők, a hagyományápoló rendezvények, a rendhagyó történelemórák, a különböző zárandoklatok, családi kirándulások. A járvány miatti kényszerszünet után újra és újra benépesül a pusztatemplom és környéke. A viszszejárók igyekeznek ott folytatni programjaikat, ahol a világjárvány miatt kénytelenek voltak szüneteltetni. A tömeges érdeklődések, részvételek azontúl, hogy jelzésértékűek, kifejezik a többszörös kisebbségi létünkben megélt egymásra figyelésünk és törődésünk fokozott igényét. Leírtam néhányszor én is, de újra és újra hangsúlyoz-

nunk kell: kiemelt jelentőségű műemlék az aracsi pusztatemplom, amely az összetartozásunk meghatározó jelképe. Az AHT is ezt igyekezett tudatosítani cselekedeteivel határon innen és túl. Az aracsi pusztatemplom nevének a köztudatba emelésével máig hatóan sokat tett az 1997-ben megalakult Aracs Társadalmi Szervezet. Már a rá következő évben Aracs-díjat alapított: Szervátiusz Tibor Magyar Életfa kisplasztikáját évente ketten érdemelték ki, azok, akik munkásságukkal a délvidéki magyarság nemzettudatát erősítették. 1998-ban az Aracs-díjak sora Kutas Ágnes budapesti szobrásznak a pusztatemplomot ábrázoló bronzérmével bővült, évente hárman vehették át a kitüntetést – köztük volt Vajda János is. 2002-ben pedig a szervezet megalapította az Aracs–Főnix-díjat (Kalmár Ferenc kisplasztikája), amellyel a délvidéki magyarság köszönetét fejezte ki a Kárpát-medence kiemelkedő személyiségeinek, többek között Wittner Máriának, Makovecz Imrének, Sára Sándornak. Az Aracs Társadalmi Szervezet hozta létre 2001-ben az Aracs folyóiratot, s működtette 2011-ig, amikor a civil szervezet támogatás hiányában megszűnt, de sokrétű tevékenységéből egyedül a délvidéki magyarság közéleti folyóiratát sikerült az utódjának, az Aracs Alapítványnak átadnia.

Ugyancsak elgondolkodtatóak Halmai Ágnesnek a nagybecskereki római katolikus egyházmegye honlapján olvasható *Egységben a teremtett világgal* című, a pusztatemplomunkhoz kötődő sorai. A Háló mozgalom XV. találkozójáról számol be. (A Katolikus Közösségek Hálózata, röviden: Háló; olyan magyar alapítású mozgalom, amely a római katolikus egyház tanítását vallva fő feladatának tekinti a Kárpát-medencei magyar anyanyelvű keresztény közösségek összefogását, támogatását és segítését – Wikipédia.) Mint írja, az idén július 15-én, a Nemzeti Együttműködési Alap támogatásával megtartott, „gyalogos, bringás, traktoros zarándoklatra mintegy 90 résztvevő jelentkezett, Délvidék 12 helységéből és az anyaországból. A nagy érdeklődés még a törökbecsei szervezőcsapatot is meglepte, akiket Micsik Béla bogozónk vezetett. (A Háló munkatársai az ún. bogozók. Ők országos és Kárpát-medencei szinten tartják a kapcsolatot egymással – a szerk. megj.) A zarándokhely vonzereje, a zarándoklás lelki élménye és a történész érdekesnek ígérkező előadása von-

zotta a közösségbe vágyó zarándokokat. A törökbecsei Szent Klára-plébánián gyülekeztünk, majd mindannyian a kijelölt parkolóig utaztunk, onnan pedig a gyalogosok a célig imádkozva, elmélkedve tették meg a mintegy öt kilométeres utat a rekkenő hőségben, felajánlva fáradalmaikat, a szülőföldön való megmaradásunkért és közösségeink gyarapodásáért. Akik nem tudtak gyalogolni, traktoros pótkocsikra szálltak. A bringások Beodráról egyenesen a pusztatemplomhoz érkeztek. A romtemplom hús falainak árnyékában, rövid pihenés után hálaadó szentmisét celebrált dr. sc. Horváth László bácsföldvári plébános, ft. Vreckó Ferenc zentai plébános és ft. Halmai János törökbecsei atya részvételével. Érdekesítő szentbeszédében László atya éberségre, Krisztus követésére és imára buzdított, amely egyetlen megoldás lehet a mai modern világ kihívásaival szemben. A lelki töltekezés után jólesett a természetben elfogyasztott testi felfrissítés és agapé. A délutáni programban dr. Csömöre Zoltán történelemtanár és régész érdekes előadását hallhattuk az aracsi pusztatemplom történetéről. [...] Hazafelé mindannyian traktoros pótkocsira ültünk. Szemünkkel sokáig fürkésztük a pusztatemplom termőfölk fölé tornyosuló romos falait, amelyek jövőre is visszavárnak.”

A Háló XV. zarándoklatán sokan családostul vettek részt. A család állt a budapesti nemzetközi demográfiai konferencia középpontjában is. (V. Budapesti Demográfiai Csúcs, Szépművészeti Múzeum, szeptember 14–16.)

Novák Katalin köztársasági elnök köszöntőbeszédéből idézek.

„Ötödik alkalommal lehetek az Önök meghívója és házigazdája. A kezdetekkor még családokért felelős államtitkárként, később miniszterként, most pedig köztársasági elnökként üdvözlöm Önöket a Budapesti Demográfiai Csúcson. Köszönöm a kárpátaljai református gyerekeknek és karvezetőjüknek, hogy elhoztak nekünk egy darabot abból a belső szabadságból, amivel élük az életüket az elkeserítő helyzet dacára. Ígérem, ígérjük nekik: nem hagyjuk sem a templomot, sem az iskolát! [...] Szabadságharcos elődeink örökösei vagyunk. Az ő életükön keresztül megtanultuk: a magyarok nem ingyen kapják a szabadságot, újra és újra meg kell küzdenünk érte. Ma a családok szabadságharcát vívjuk. Az, aki

gyermeket vállalt, bármikor kész megharcolni azért, hogy a gyermeke békében és szabadságban élhessen. Az, aki gyermeket nevel, tudja, hogy a valódi szabadság csak jól meghatározott rendben létezik. Az, aki családban él, érti, hogy a biztonság záloga a szabadság. Háromszoros édesanya vagyok. 2004-ben, 2006-ban és 2008-ban szültem. Családelles idöket éltünk. Eltörölték az otthonteremtés támogatását, lerövidítették a gyermekkel otthon tölthető idöszakot, nöttek a családok anyagi terhei. Megszünt az alig megszokott biztonságérzet. Egyre kevesebben merték vállalni a házasság kötelékét, és történelmi mélypontra zuhant a gyermekvállalási kedv. Akár úgy is tünhetett, hogy a magyar családok és így a magyar nemzet ügye elveszett. De a magyar családok nem hagyták magukat. Szabadságharcba kezdtek. Kiálltak a biztonságos jövőért. Civil mozgalmak indultak, családszervezetek alakultak. Életre hívták a Népesedési Kezkeaszalt. Egy olyan országot harcoltak ki, ahol érték az emberi élet. Ahol a gyermekeiket felelősen nevelő édesanyákat és édesapákat tisztelet övezi. Ahol megbecsülés jár az idöseknak. Ahol a fiatalok szabadon dönthetnek arról, hogyan szeretnének élni, és ha a családalapítás mellett határoznak, ehhez minden segítséget megkapnak. Egy olyan országot, ahol a gyermeket vállaló nem jár rosszabbul annál, aki lemond a saját családról. A családok szabadságharca nem volt hiábavaló. Családbarát fordulat történt Magyarországon, a házasságkötések száma tíz év alatt megduplázódott, az abortuszoké felére csökkent. Egyre kevesebb lett a válás, nálunk nött legjobban a gyermekvállalási kedv Európában, több lett a nagycsalád, és nött az életszínvonal.

A családok szabadságharca azonban nem ért véget. Ahogy a gyermeknevelésnél követik egymást a mérföldkövek, jelentkeznek az újabb kihívások, úgy készek a családok újra és újra megharcolni, ha veszélyben érzik a jövőt. A jövő pedig veszélyben van! A fejlett világba beköszöntött demográfiai tél most jégkorszakba fordul. S miközben kongatják a vészharangokat a klímaváltozás miatt, a világ valódi és visszafordíthatatlan megváltozására alig figyel valaki. Ha a gyermektelenség válik általánossá, ha továbbra is évről évre kevesebb gyermek születik majd, mint ahányan eltávoznak, szeretett és biztonságosnak hitt vilá-

gunk szertefoszlik. Ha nincs gyermek, nincs jövő. A Földre is csak akkor van értelme vigyáznunk, ha vannak gyerekeink, unokáink, akiknek továbbadhatjuk. A demográfiai jégkorszak ráadásul egyre védtelenebbül ér bennünket. Életünk tartóoszlopai, keresztény kultúránk alapvetései recsegnek-ropognak, s ha nem vigyáznunk kikezdehetetlenek hitt értékeinkre, önként feláldozzuk magunkat még azelőtt, hogy a beköszöntő jégkorszak áldozataivá válnánk. A szabadságharcos családok azonban nem hagyják magukat! Nem adják a templomot és nem adják az iskolát! Vissza fogják venni mindazt, ami a családoké. Visszaveszik az ünnepeket és a jelképeket, az ellopott szavakat, a családokat megillető tereket és helyeket, a korszellem által megcsúfolt jogelveket, igazságokat és kulturális értékeket. Egymás és a családok szövetségeseiként vagyunk ma együtt.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A bibliai tizenkettes szám a magyar szabadságharcok történetében is jelentős szerepet játszik. Külföldi vendégeinknek mondom, hogy 175 évvel ezelőtt, 1848-ban a forradalom és szabadságharc idején 12 pontot fogalmaztak meg hőseink. Ez a magyar szabadság vastörvénye. A magyar családok szabadságharcának is legalább tizenkét alapvetése van. Olyan követelések, melyek tartós megvalósulása a családpártiság alapja lehet.

Mit kívánnak tehát a magyar családok?

Legyen béke, szabadság és egyetértés!

1. Kívánjuk a nevelés szabadságát! A gyerekek nevelése a szülök joga, felelőssége és kötelezettsége. Itt nincs helye semmiféle ideológiának.

2. Nem hagyjuk, hogy gyermekeinket megfosszák az önazonosságukból fakadó biztonságérzettől. Aki kislánynak született, nőhessen fel lányként, aki kislánynak, fiúként.

3. Családpárti döntéshozókat! Ne lázítsanak a családok ellen! A családpártiság legyen nemzeti minimum!

4. A magyar családok képviselőit itthon és külföldön! Magyarország ne adja hozzájárulását családellenes döntésekhez!

5. Biztonságot a családoknak! Az óvodáink, iskoláink, falvaink, városaink, országunk és határaink legyenek biztonságosak. Éllessünk továbbra úgy, hogy nem kell aggódnunk gyermekeinkért és idősödő szüleinkért!

Novák Katalin: Ma a családok szabadságharcát vívjuk

6. Megfelelő lehetőségeket a gyermekeseknek! Ne járjon rosszabbul az, aki gyermeket vállal annál, aki önként lemond erről! A gyermekvállalás ne válhasson szegénységi kockázattá!

7. Ne legyen anyagi akadálya a vágyott gyermekek megszületésének! Akkor és annyi gyermek születhessen egy családba, amikor és amennyit a szülők szeretnének!

8. Megbecsülést az időseknek! Szüleink és nagyszüleink megdolgoztak Magyarország gyarapodásáért. Ismerjük el családi és közösségi teljesítményüket! A generációk között ne az elmentéteket, hanem a szövetséget erősítsük!

9. Valódi választási szabadságot a nőknek! A munka miatt ne kelljen lemondani a gyermekről, sem a gyermek miatt a munkáról! Megfelelő megbecsülést a főállású édesanyáknak!

10. Védjük meg a saját otthon biztonságát! Segítsük a fiatalokat az otthonteremtésben!

11. Versenyképes köznevelést, szakképzést és felsőoktatást, korszerű egészségvédelmet! Álljunk ott azok mellett, akik az átlagnál nehezebb körülmények között élnek!

12. Figyelmet a határon túli magyar családoknak! Szüleessen bárhol a gyermek, az anya-

országban vagy a határainkon túl, ő lehessen magyar. Számunkra minden magyar gyermek ajándék! [...]

Isten éltesse a családokat!"

Miközben Novák Katalin köztársasági elnök beszédét hallgattam, nem tudtam nem gondolni a szerbiai tavalyi népszámlálás megannyi kérdést maga után vonó, elsősorban a délvidéki magyarság sorsát befolyásoló adataira. Eszerint az országban 184 442 magyar él, a 2011-es összeírásakor még 253 899-en voltunk... A tíz év alatt 28 százalékkal lettünk kevesebben.

A budapesti nemzetközi demográfiai konferencián elhangzottak ránk, délvidéki magyarokra is vonatkoznak. Okuljunk belőlük.

A pusztaemplom falai között a valahányszor együtt elmondott Miatyánk és az elénekelt nemzeti imánk, Himnuszunk, fohászaink szóljanak családunk, nemzeti közösségünk szülőföldünkön való gyarapodásáért, megmaradásáért is. Amikor csak tehetjük, ismételjük el önmagunkban és alkalomadtán nyilvánosan is – szem előtt tartva a legutóbbi népszámlálás számunkra lesújtó adatait.